

Ой як оглянеться та козак Перебийніс та на правую руку –
Аж не вискочить його буланенький із-під лядського трупу» [2, с. 254].

Образ Максима Кривоноса в українському фольклорі – це образ справжнього патріота, носія високих моральних цінностей, людини з сильним характером, мужнього воїна, який своє життя віддав за визволення рідної України та народу.

Список використаних джерел:

1. Визвольний рух слов'ян у народній пісенній творчості 17-19 століття. – К.: Наукова думка, 1971. – 263 с.
2. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. – К.: Веселка, 1998. – 510 с.
3. Мицик Ю.А. Максим Кривоніс // Український історичний журнал. – 1992. – № 12. – С. 69-78.
4. Народні думи, пісні, балади. – К.: Молодь, 1970. – 330 с.
5. Українські народні думи та історичні пісні. – К.: Веселка, 1990. – 239 с.

Юзьвяк О.О.

викладач,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

ХУДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ РОМАНУ МАРГЕРІТ ЮРСЕНАР «СПОГАДИ АДРІАНА»: ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОСТІ

Критики, спрямовуючи свої погляди на певного письменника, завжди намагаються перш за все визначити його вплив, специфіку творчої манери та стиль. Але це – зовсім не стосується Маргеріт Юрсенар, бо її особливий стиль одностайно був віднесений до окремої категорії. Читачі й ті ж таки критики раз і назажди дійшли згоди і, чи то зі зручності, чи то через лінгвістичні, наввипередки повторюють одні й ті самі категоріальні визначення: класичне письмо, моралізаторська або гуманістична проза і т. п.

Юрсенар – письменниця, яка знайшла свій стиль майже з народження, відносячи без сорому і навіть з деякою гордістю свою прозу до стилю Андре Жіда, знаменитого стилю «а ля франсез».

Звичайно, читаючи твори або слухаючи інтерв'ю Маргеріт Юрсенар, не виникає жодного сумніву в тому, що вона обрала свій шлях. Сама письменниця дає визначення свого творчого підходу. Вона визнає важливість класичних досліджень, бо вони навчають спілкуванню, володінню мовою [1, с. 58], тобто способу встановлення контакту з іншими людьми, аби просувати власні ідеї і спробувати зрозуміти їхні, щоб висловлюватися максимально виразно задля обміну думками та поглядами.

Уявна автобіографія про життя імператора Адріана, «Спогади Адріана», хоча й написані Маргеріт Юрсенар, чітко позначені «Я» оповідача цієї історичної постаті. Роман має форму листа, адресованого Марку Аврелію, його наступнику, де він розглядає свою молодість, свою політичну діяльність, славу, роздуми, любов до молодого грека Антоніуса. Спираючись на величезну працю з вивчення першоджерел, письменниця прагне відтворити цілу історичну епоху. Основна проблема, яка перед нею постає – це, як інтерпретувати сліди цих давно минулих

часів і як, власне, їх віднайти. Так «Я», яке Юрсенар приписує Адріанові, постає як спроба зменшити цю відстань, щоб відновити історію «зсередини».

Оригінальність «Спогадів Адріана» полягає насамперед у виборі неоднорідної форми оповіді, яка включає в себе елементи біографії, автобіографії, історичного роману, щоденника, філософських роздумів, політичного заповіту. Таким чином, проблема нарративної стратегії набуває такої ваги, що дослідження методом структуралістської аналізу не взмозі повністю її пояснити і розв'язати, оскільки уся герменевтична наука задіяна в цьому процесі інтерпретації минулого.

У нотатках, розміщених в кінці роману, письменниця пояснює свій підхід до реконструкції та інтерпретації минулого. Але які ж методи використовує Юрсенар, щоб воскресити минуле? Вона, очевидно, має у своїй диспозиції деякі конкретні сліди минулого: руїни, пам'ятники, документи, твори мистецтва, монети і т. п. Але як позиціонувати себе відносно цього минулого, від якого залишилися тільки фрагменти? Авторка одразу відкидає ідею раціонального підходу чисто історіографічного типу. Її цікавить насамперед відновити все зсередини, аби відродити, заново створити те, що археологи дев'ятнадцятого століття зробили ззовні.

Маргарит Юрсенар так узагальнює свою точку зору на історію: *«Alors j'ai tâché de reconstituer tout cela, à partir des documents, mais en m'efforçant de les revivifier; tant qu'on ne fait pas entrer toute sa propre intensité dans un document, il est mort, quel qu'il soit»* [4, с. 146]. Тобто йдеться про своєрідне «присвоєння» минулого – єдиний шлях пізнати його насправді, пропустивши крізь себе. Для неї, історичні документи виступають лише знаками для інтерпретації: *«C'est en grande partie sur cet amas de petits faits que se base l'interprétation qu'on vient de lire»* [4, с. 345]. Тому що написати історичний роман означає для Юрсенар, насамперед, акт тлумачення та розуміння минулого: *«Ceux qui mettent le roman historique dans une catégorie à part oublient que le romancier ne fait jamais qu'interpréter, à l'aide des procédés de son temps, un certain nombre de faits passés»* [4, с. 322-323].

Ален Труве так визначає письменницький метод Юрсенар: *«Faire table rase de l'acquis pour refonder l'Histoire, tel est le discours de la méthode yourcenarien. L'Autre peut alors s'exprimer parce qu'il est devenu reflet, miroitant à la surface d'une conscience vide»* [3, с. 7-8]. Тому важливо спочатку дистанціюватися від часового горизонту власної епохи, щоб змогти потім озвучити це «Я» з далеких часів: *«Portrait d'une voix. Si j'ai choisi d'écrire ces Mémoires d'Hadrien à la première personne, c'est pour me passer le plus possible de tout intermédiaire, fut-ce de moi-même. Hadrien pourrait parler de sa vie plus fermement et plus subtilement que moi»* [4, с. 322]. «Я» використовується авторкою, щоб стати (чи поставити себе) на місце Адріана, аби той заговорив без втручання зовнішніх посередників. Суб'єктивне мовлення забезпечує негайний доступ до минулого, і лише тоді воно відкриває свою правду: *«Mais si l'on fait parler le personnage en son propre nom, comme Hadrien [...] on se met à la place de l'être évoqué; on se trouve alors devant une réalité unique»* [2, с. 61]. Використовуючи голос Адріана, авторка приглушує свій власний авторський, щоб дозволити гомону минулого бути почутим: *«J'imaginai longtemps l'ouvrage sous forme d'une série de dialogues, où toutes les voix du temps se fassent entendre. Mais, quoi que je fasse, le détail primait l'ensemble; les parties compromettaient l'équilibre du tout; la voix d'Hadrien se perdait sous tous ces cris. Je ne parvenais pas à organiser ce monde vu et entendu par un homme»* [4, с. 313-314]. Багатоденна напружена робота уяви і споглядання була проведена письменницею, щоб налагодити зв'язок між нею та

оповідачем. Романістці знадобилося більше двадцяти років «заслання на чужину», аби знайти відповідний «тон спілкування» для перетину століть.

Уся архітектоніка «Спогадів Адріана» ґрунтується на емпатичному зв'язку автора з мисленням оповідача: *«Prendre une vie connue, achevée, fixée (autant qu'elles peuvent jamais l'être) par l'Histoire, de façon à embrasser d'un seul coup la courbe tout entière; bien plus, choisir le moment où l'homme qui vécut cette existence la soupèse, l'examine, soit pour un instant capable de la juger. Faire en sorte qu'il se trouve devant sa propre vie dans la même position que nous»* [4, с. 314]. Маргеріт Юрсенар переконана, що існує певна позачасова історична правда, яку можна віднайти в будь-який період історії. Якщо авторка приписує імператору здібності провидця, так це тому, що йому властива саме така концепція часу. Однак, романістка визнає, що в інтерпретації минулого можна дещо помилятися: *«Ce qui ne signifie pas, comme on le dit trop, que la vérité historique soit toujours et en tout insaisissable»* [4, с. 324]. Адже Юрсенар постулює незмінність людської природи, людської істоти, яка розкривається з плином часу: *«La substance, la structure humaine ne changent guère»* [4, с. 326]. *«Tout être qui a vécu l'aventure humaine est moi»* [4, с. 335], – пише письменниця з глибоким переконанням, що кожне окреме існування пов'язане з універсальним і додає: *«Une grande partie de ma vie allait se passer à essayer de définir, puis à peindre, cet homme seul et d'ailleurs relié à tout»* [4, с. 313]. Цю ж ідею знаходимо в Адріана, який пише своєму наступнику: *«Entre autrui et moi les différences que j'aperçois sont trop négligeables pour compter dans d'addition finale»* [4, с. 9].

Втім, людська сутність завжди пізнається лише через нашу власну суб'єктивність. Тож, згадане вище дистанціювання ніколи не буває повним: *«L'homme passionné de vérité, ou du moins d'exactitude, est le plus souvent capable de s'apercevoir [...] que la vérité n'est pas pure»* [4, с. 333]. Відкриття цієї істини, таким чином, реалізується в постійному русі «присвоєння та відчуження» (віддалення), в беззупинному ходінні туди-сюди між ідентичністю інтерпретатора та інакшістю об'єкта інтерпретації, між індивідуальним і універсальним, тобто в русі, що нагадує поняття *герменевтичного кола*. Завдяки такій динаміці, не тільки сам об'єкт показує те, що пов'язує його з універсальним, але й тлумач глибше пізнає самого себе. Тож Маргеріт Юрсенар так і називає свій роман «Спогади Адріана» – інтерпретація.

Незважаючи на численні науково-критичні розвідки, присвячені зазначеному твору Маргеріт Юрсенар, варто, мабуть, залишити фахівцям з історії можливість глобально розглянути й оцінити цей політично амбітний проект. Слід, однак, визнати, що текст роману «Спогади Адріана» – став ще одним талановитим свідченням, що підтвердило здатність літератури увійти у внутрішній світ, у свідомість й душу людини. Бо важливішою за реконструкцію славного хоча й далекого минулого для авторки є саме особа-суб'єкт. Тож немає жодного прояву надмірного захоплення з боку Юрсенар міфологізованою постаттю імператора Адріана, а лише бажання якнайглибше пізнати її, щоб автентично представити читачам цю людину, наділену свободою прожити життя на власний розсуд.

Список використаних джерел:

1. Жиронкина С. Д. Проблема самопознания и формирования личности в произведениях М. Юрсенар: «Алексис», «Воспоминания Адриана», «Философский камень»: дис. на стиск. науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.01.03 – литература народов стран зарубежья (с указанием конкретной литературы) / С. Д. Жиронкина. – Воронеж, 2006. – 187 с.

2. Blanchet-Douspis M. L'influence de l'histoire contemporaine dans l'œuvre de Marguerite Yourcenar / M. Blanchet-Douspis. – Amsterdam – New York: Éditions Rodopi B. V., 2008. – 513 p.

3. Trouvé A. Leçon littéraire sur Mémoires d'Hadrien de Marguerite Yourcenar / A. Trouvé. – P.: PUF, 1996. – 121 p.

4. Yourcenar M. Mémoires d'Hadrien / M. Yourcenar. – P.: Gallimard, 1977. – 364 p.

5. Zdrada-Cok M. Les figures de (Anti-)Narcisse dans l'oeuvre de Marguerite Yourcenar / Zdrada-Cok M. – Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2006. – 147 p.

Яковлєва С.В.

викладач,

*Смілянський коледж харчових технологій
Національного університету харчових технологій*

Я – СКИФ'ЯНКА ІЗ ЦАРСЬКОГО РОДУ, КАССАНДРА СВОГО НАРОДУ (ПОРТРЕТ Л.В. ТАРАНЕНКО)

Вивчення життя і діяльності відомих людей, причетних до історії рідного краю, займає важливе місце в країнознавчих дослідженнях. Широкі можливості для цього має Черкащина.

Спадщину письменників Черкащини не оминули своєю увагою дослідники літератури, краєзнавці. Професор В.Т. Поліщук створив своєрідну літературну енциклопедію Черкащини; його перу належать книги «Черкащина літературна: статті, бібліографічні матеріали», «Письменники Черкащини – лауреати літературних премій», статті у пресі. Г.П. Білоус упорядкував книгу «Письменники Черкащини: Вибрані твори в 2 томах» [4]. Однак інформацію подано дуже стисло, зосереджено увагу на творах письменників. Творчість Л. Тараненко не була охоплена так широко у літературознавчих дослідженнях, знаходимо статті лише у періодичній пресі та передмови до її книг. Тому *актуальність* нашої розвідки полягає в тому, що ми намагаємося різнобічно охопити постать смілянської поетеси Л.В. Тараненко, яка 7 років поспіль була головою Черкаської обласної організації Національної спілки письменників України. Метою статті є окреслити літературний портрет Л. Тараненко, виокремити провідні теми творчості.

Людмила Василівна Тараненко народилася 11 жовтня 1948 року в м. Сміла. З 1955 року навчалася в Смілянській середній школі № 2. Там же у 2 класі написала свій перший вірш. Саме зі школи почалося її сходження на мистецький Олімп. У 5-6 класах була головою ради загону; у 7 і 8 класах була редактором шкільної газети, членом учнівського комітету, старостою гуртка – читаємо з її автобіографії, що зберігається в архіві Смілянського коледжу харчових технологій НУХТ. У 5 класі стала переможцем республіканського конкурсу газети «Зірка», а з 8 класу друкувалася у республіканській та місцевій періодиці.

У 1963 році після закінчення 8 класів вступила до Смілянського технікуму харчової промисловості на відділення технології цукристих речовин. Із характеристики учениці 8 класу Тараненко Людмили Василівни читаємо: «Добре працює як член учнівського комітету. Багато допомагає слабшим у навчанні. Пише